

# NIEUW BELEID GEVRAAGD

*Wereldwijd hebben landen op basis van internationale afspraken geprobeerd de achteruitgang in biodiversiteit te remmen. Tevergeefs. Om daadwerkelijk succes te boeken moet over de grenzen van het traditionele natuurbeleid heen worden gekeken.*

De Balans van de Leefomgeving (PBL, 2010) constateert dat de achteruitgang van de biodiversiteit in Nederland niet is gestopt. Populaties van kwetsbare (Rode Lijst) soorten en de natuurkwaliteit van kwetsbare ecosystemen gaan nog steeds achteruit (figuur 1). Waar populaties kleiner worden en van elkaar geïsoleerd raken, neemt ook de genetische diversiteit af. Dan ontstaat het risico dat populaties zich steeds slechter aan kunnen passen aan veranderende omstandigheden. Wel is als gevolg van de uitbreiding en herstel van natuur en de verbetering van de milieucondities de achteruitgang geremd. Waar het leefgebied is uitgebreid, inclusief gunstiger milieucondities, nemen de populaties van veel soorten zichtbaar toe.

## Route naar 2020

Binnen de Conventie inzake Biologische Diversiteit (CBD) wordt sinds 1992 geprobeerd mondiaal een vuist te maken tegen de achteruitgang van de biodiversiteit. De Conventie richt zich vooral op de toegang tot genetische bronnen en een eerlijke verdeling van de opbrengsten. Op de COP10 van de CBD (oktober 2010, Nagoya) is een strategisch plan aangenomen, met concrete doelen tot 2020. Deze doelen omvatten bijvoorbeeld de afspraak om 17% van het land en 10% van de zee te beschermen. Andere doelen hebben betrekking op ecosysteemdiensten, op verduurzaming van de landbouw, bosbouw en visserij, en op het aan een ieder toegang bieden tot de voordelen van biodiversiteit

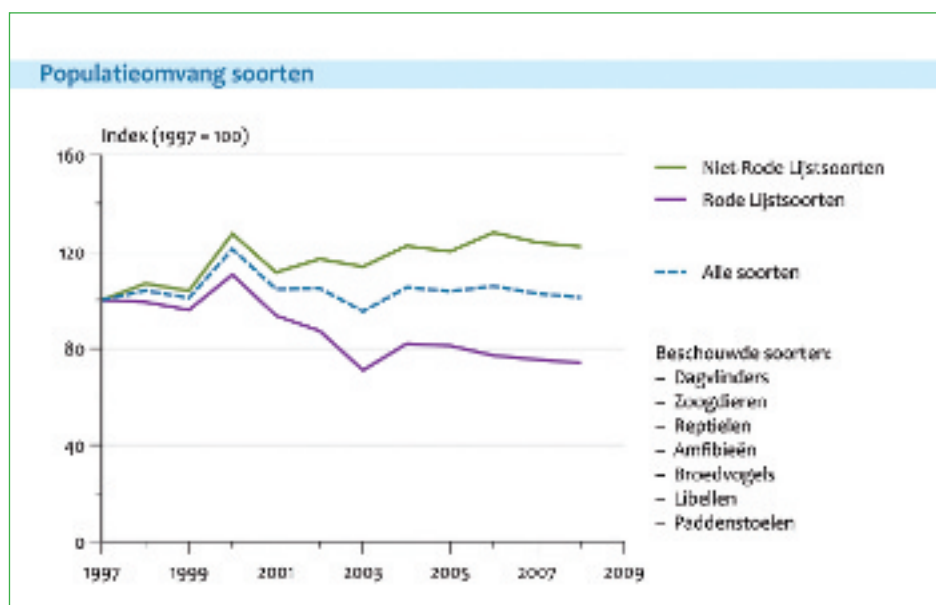
(inclusief het delen van kennis en het mobiliseren van financiën). De Europese Unie heeft recent haar nieuwe biodiversiteitsstrategie uitgebracht die aangeeft hoe de EU bijdraagt aan deze mondiale doelen. In de strategie staat verwoord dat het verlies van biodiversiteit in Europa moet zijn gestopt per 2020, evenals de degradatie van ecosystemendiensten, terwijl de inzet van de EU om het mondiale verlies tegen te gaan wordt vergroot.

## Over grenzen stappen

Om de achteruitgang van de biodiversiteit te remmen zullen de grenzen van dit traditionele natuurbeleid gepasseerd moeten worden. De onderliggende drijvende krachten op het mondiale biodiversiteitsverlies veranderen namelijk niet door het instellen van een beschermingsregime. De groeiende wereldbevolking, de economische groei, de daarmee samenhangende veranderingen in consumptiepatronen en niet-duurzame vormen van productie zetten de biodiversiteit wereldwijd verder onder druk. Het ombuigen van deze trend vereist een inzet gericht op 1) het combineren van functies, 2) het stimuleren van duurzame productie, en 3) het waarderen van de diensten van natuur en biodiversiteit.

### 1. Functies combineren

De groeiende wereldbevolking leidt tot een verdere exploitatie van natuur. Voor de mens nuttige functies – ecosysteemdiensten – verdwijnen daarbij ook, bijvoorbeeld het watervasthoudend vermogen in bergbossen. Verlies van bodembescherming leidt tot versnelde waterafvoer, erosie, overstromingen en modderstromen. Voor Nederland belangrijke ecosysteemdiensten zijn bijvoorbeeld bestuiving en wateropvang, terwijl in brede zin een mooi landschap om te recre-



*Figuur 1. De Rode Lijstsoorten, van kritiek belang voor hun omgeving, blijven ondanks de beleidsinspanningen achteruitgaan, terwijl minder kritische soorten het beter gaan doen.*

Mark van Veen  
([mark.vanveen@pbl.nl](mailto:mark.vanveen@pbl.nl))  
en Tonnie Tekelenburg  
zijn werkzaam bij het  
PBL, Marlies Sanders bij  
WUR-Alterra.



De Natura 2000-gebieden vormen de kern van het Europese biodiversiteitsbeleid en het zijn in Nederland de natuurparels. De Oostelijke Vechtplassen, hier bij Kortenhoef, vormen een onderdeel van dit Europese netwerk. Foto: PBL

eren ook als een dienst kan worden gezien. Behoud van deze diensten laat zich combineren met biodiversiteitbehoud, maar kan in hoog-productieve agrarische systemen wel ten koste gaan van de productiefunctie. Vaak wordt aangenomen dat voor een ecosysteemdienst een intact en natuurlijk ecosysteem nodig is, maar de dienst kan ook door deelsystemen geleverd worden.

## 2. Duurzaam gebruik

De achteruitgang van de biodiversiteit is het grootst in gebieden waar landbouw, bosbouw en visserij intensief plaatsvinden. Zo neemt in Nederland de biodiversiteit in het agrarische gebied onverminderd af (figuur 2). In de derde wereld leidt de productie voor agro-export tot dezelfde achteruitgang van biodiversiteit. Bovendien leidt het intensieve gebruik daar tot sociale problemen, vooral waar de snelle expansie van productie voor agro-export de lokale voedselproductie onder druk zet. Boeren trekken verder de bossen in om opnieuw een boerderij te stichten of worden, als die mogelijkheid er niet is, kwetsbaar voor armoede.

Verduurzaming van productieketens is erop gericht deze problemen te voorkomen. Helaas vormen duurzaam gemaakte (gecertificeerde) producten nog maar een beperkt onderdeel van de markt. Producenten willen het productiesysteem wel verduurzamen, maar zonder dat dit ten koste gaat van de productiviteit en de economische rentabiliteit. Consumenten kunnen deze ontwikkeling stimuleren door duurzame, gecertificeerde artikelen te kopen. Ook de overheid kan een stimulerende rol spelen.

## 3. Waarderen van natuur

Het Millennium Ecosysteem Assessment (2005) ziet biodiversiteit als de basisvoorwaarde voor de kwaliteit van leven. De wereldeconomie draagt bij aan de welvaartsverhoging, maar leidt ook tot een scheve verdeling van de toegang en profijt van natuurlijke rijkdom. Voor bewoners in de derde wereld krijgt biodiversiteit namelijk geen waarde als het gebruik door enkelen gemonopoliseerd en vermarkt wordt. Ook in Nederland hebben mensen voor hun lichamelijk en geestelijk welzijn

behoefte aan natuur en landschap. Bij de toegang tot natuur in Nederland gaat het over het bieden van ruimte voor sport, ontspanning en verwondering. Dit gebruik is gebaat bij een afwisselend en multifunctioneel landschap. Het beter waarderen van natuur en biodiversiteit is nodig om deze aspecten een plaats te geven in de economie, en geeft dan een aanvulling op het traditionele natuurbehoud.

## Uitdagingen

Er liggen dus meer dan genoeg uitdagingen om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen. Wereldwijd is op de COP10 in Nagoya onderschreven werk te maken van deze uitdagingen. De Natuurverkenning geeft via de oriëntaties en kijkrichtingen een beeld van hoe dit er voor Nederland uit kan zien. De vertaling in beleid is de volgende uitdaging.

*Mark van Veen, Tonnie Tekelenburg en Marlies Sanders*